

OČEVO MLEKO

ARETÉ
IZDAVAČKA KUĆA

Glavni i odgovorni rednik
Nina Gugleta

Urednik
Ana Marija Grbić

Korektura
Aleksandra Dunderski

Dizajn korica
Jana Vuković

Štamparija
Artprint, Novi Sad

Tiraž
1000 primeraka

Izdavač
Areté, Beograd

Godina izdanja
2018

OČEVO MLEKO

Marko Vignjević

U celokupnoj fizičkoj strukturi i supstanci ljudskog bića; u sklopu čvrstog, tečnog i ponekad gasovitog agregatnog stanja; kao zbir kostiju, mesa, krvi, kože i ostalog tkiva; na poprištu borbe za goli opstanak – a u cilju tractus profundus-a (dubokog napretka) -, umoran ali uvek spreman; negde u tom fenomenu prirode, u tom čudu ugljenika, telu kakvo je i svako drugo telo, nalazi se Isav Karabas. Ali ne ovakav Isav Karabas: titrajućeg pogleda, pognute glave i otromboljenih mišića – a sve bi dao da ponovo na njima oseti ujed mlečne kiseline i bol upale -, već Isav Karabas čija je spoljašnjost u skladu sa njegovim pogledima na svet, a čije su najintimnije i tajne sklonosti u harmoniji sa njegovim okruženjem. Neposustajuća sila-vodilja, čiji se obrisi i dalje mogu opaziti na njegovom licu, promenila je oblik i sada uplivava i isplivava u ovog pojedinca čisto mehanički, za Isava gotovo neprimetno, tek toliko da bi se Karabas održao u životu. Kroz prste mu propadaju trice da bi ostalo samo ono suštinsko, izvorno u njemu i njemu svojstveno. Ali čak i to ništavno mora negde da nađe mesto, a najčešće je to mesto upravo oko samog Isava, i, vremenom, ono načini frapantnu barijeru između onoga gde je Isav sada i onoga gde bi želeo da bude...

Isav Karabas sedi u fotelji u donjem vešu marke Galeb i seče nokte na nogama. Naspram njega sedi njegova žena Varvara, pušeci cigarete lančano jednu za drugom i, nervozno, s nepoverenjem gleda muža pogledom opaljenim dimom duvana. Sa strane, na trosedu, njihov sin Toza čita novine. Momak oseća tenziju proisteklu iz majčine nevolje u koju ju je bacio Isav planom svoga programa da nokte seče u dnevnoj sobi. Sunce se prelama na leguri makaza u njegovim rukama koje obrezuju nokat palca levog stopala. Nokat je čvrst i tvrd. Isav pravi jedan dubok zarez tamo

gde nokat ponire u debelu kožu, i taj zarez hvata prsti-

ma, jedva hvata. Nokat štrči u obliku za meso, tako da Karabas malo seče, malo ga guli, derući ga od ostatka palca. Varvara značajno koluta očima, a Toza okreće još jednu stranicu novina. Isav ni na šta ne obraća pažnju i, za sada, sve ostaje bez komentara. Stigao je do unutrašnje strane nokta koji se trenutno jedva drži za svoju celinu; sečiva makazica se sklapaju i čuje se kao pucanj, naznačivši uspeh. On baca nokat u ženinu pepeljaru i pogledi im se susreću. –Idi u kupatilo.-, u oblaku dima izlazi iz Varvarinih usta, -Neka, završavam.- uvereno kaže Isav. Toza okreće još jedan list, kašljući od dima. Isav prelazi na desno stopalo, zasecajući nokat malog prsta. U Varvari svaka nedoumica nestaje i ono što je ranije bilo nepoverenje pretvara se u nevericu usled muževljeve drskosti i bes shodan njegovoj neposlušnosti. Isav zna da je pod pritiskom, on to oseća; zna da ne sme da napravi grešku, a i njegov izgled ga ne stavlja u ravnopravan položaj sa ženom koja je u platnenoj kućnoj haljini dok on na sebi ima samo gaće i potkošulju. Toza opet kašlje, i Isav sada pretpostavlja da tome nije uzrok dim cigarete, tako da, ponet razmišljanjem o razlogu sinovljevog neverbalnog ispada, on prinosi pepeljari nokat s malog prsta. Uto oseća kako ga nešto oprlji po nadlanci i ugleda Varvaru kako tera njegovu ruku cigaretom koju nastavlja da gasi. Žena mu se ne izvinjava za crvenu opekotinu na nadlanci; dohvata drugu cigaretu i pripaljuje, sve piljeći u muža koji baca nokat u pepeljaru i pogleda u nju netremice. Nije jauknuo, samo je nešto prosiktao kroz zube – zato ga Varvara tako i gleda. Napredujući ka palcu desnog stopala, Isav prelazi na domali prst čiji je nokat povijen nadole, obmotavši vrh prsta. Karabas prelazi preko nje-gove grube, hrapave, neravne površine odlučnim pogledom. Slobodnom rukom hvata vrh nokta i podiže domali prst, a makazama počinje da seče. Napreduje sporo jer su makazice tupe i proklizavaju na noktu, tako da uvek odseče manje

nego što je zahvatio, ali nekako mu ide. Varvara povlači jedan životinjski cug dima, iskolačeno buljeći u muža koji sedi povijen nad desnim stopalom, rumen u licu. Toza odjednom značajno hmhne i zasmije se, Isav ne zna šta da misli, koncentracija mu je time narušena i on silno spoji krakove makazica nad noktom koji se u tom trenutku otkida i u neslućenom raspletu daje se u let u luku iznad tepiha. Isav propraća ateriranje nokta i dopraća ga do njegove tačke sletanja na šarenom tepihu na kojem se ni šare ne mogu razabrati a kamoli mali nokat domalog prsta desnog stopala. Otac ljutito pogleda u pravcu sina i, neprimećen, prosleđuje svoj pogled na ženu koja ga čeka na svom duvanskog oblaku. Odmerava ga i ubija očima, a Isav oseća da mu duša nekud beži. –Šta sam ja rekla?- prozbori ostrašćena žena, -Je l' sam rekla da ideš u kupatilo? Jesi sad srećan?- -Isuviše si prisutna u mom životu da bih bio srećan.- muž pokušava da je odvrti svojom hrabrošću, -A je li? Tako, sad 'ajde na sve četiri da nađeš nokat.- Slušaj, murino... -Isave, ne gazi mi po ganglijama! Nađi nokat!- Isav se pridiže sa fotelje i, nedovršivši posao, odlaže makazice na sto, pridiže gaće i spušta se na kolena na tepih, rukama prebirući po njegovoj površini, ubeđen da zna gde se nokat nalazi. Toza na trenutak spušta novine i gleda u oca koji poput psa traga po podu, njuške uprte u duboko tkanje, nakon čega značajno podiže obrve i nastavlja da lista štampu. Varvara navodi muža da traži tamo gde ona misli da se nokat nalazi, ne da bi mu pomogla, nego da ga, koliko prilike to dopuštaju, gleda kako četvoronoške puzi po tepihu. Karabas proklinje šare te ženine parafernalije pored koje je u kuću donela nebrojeno šustikla i urnu sa pepelom svoga oca koja sad kao da nadgleda Isavljevo napredovanje po tepihu sa prašnjave police. Više ni ne gleda očima, ruke su sada njegov medijum. Kolena su mu ojedena trenjem, a uši ozlojađene ženinim naredbama; te instrukcije on prati

do slova, iako preko volje, on sluša svoju murinu koja ga tera ispod stola, u dno njene fotelje kraj njenih nogu, puži Isav i do sina koji se naslađuje očevim porazom, ali nokta nema. Isav pravi pauzu i zaustavlja se, klečeći sa šakama na nadkolenicama, na butinama. Varvara ga prezrivo gleda, ovakvog u donjem vešu, zajapurena lica i crvenih kolena, ona povlači još jedan životinjski cug dima tako da joj ne promakne nijedan miligram katrana, nikotina i ugljen monoksida. Isava nešto bode na risu levog stopala, on se osvrće i okreće, pipa to mesto i kod preseka crvene i crne šare nalazi odbegli nokat, hvata ga među prstima i podiže u vazduh, – Evo, evo ti, murino! – Daj da vidim.-, neshvativši da može da ustane, da je potraga završena, Isav puzeći dolazi do žene i pokazuje joj šta je našao. –Baci u pikslu.-, Isav to i radi pa se vraća nazad u svoju fotelju i laća se makazica sa bolovima u kolenima i sramom i jedom učvorenim u grlu. – U kupatilo, Isave, u kupatilo!- razleže se među supružnicima, ali muž ne sluša, ne pristaje da razume, seče, -Ubuduće, oglasi se u sebi.-, pa nastavlja da ćuti. – Ti si govno na točku života!-, začuje ženin glas iz dima.

...Mučno je u životu Isava Karabasa, evo već trideset godina otkako se oženio iz nužde - pravdajući to sebi kao dužnost časnog čoveka i jedini postupak u neplaniranim okolnostima – i osnovao porodicu. Mučno mu je ustajati jutrom, mučno sa porodicom sedeti za trpezom. Daleko mu se sada čini obzorje njegovog života, a raniji horizont, koji je dobro znao, utonuo je ko zna kada u ponor čoveka čije je postojanje izvirgavano ruglu od ljudi za koje je verovao da će ga, ako ništa drugo, a ono barem trpeti.

Ni čašica rakije okrepuše pre ručka; ni ženino pečenje o Božiću; čak ni čista odeća i stan na koje se vremenom privikao i očekivao, ne pričinjavaju mu zadovoljstvo kao nekad. Našao se u nemilosti sopstvenih postupaka, a nada koju je

davno polagao u svoju budućnost polako kopni već X godina nad njegovim konačnim ponorom. Čovek ne bi bio čovek da se ne nasmeje crnim oblacima koji se nad njim nadvijaju. Tako i Isav povremeno čini, i to ga drži u sastavu razuma.

Razmišlja Isav da ode u kupatilo, no nešto ga koči. Nezasluženi prekor koji mu sleduje gotovo svaki dan on doživljava ne bez srdžbe, i nije to manjak slobode, njegove lične slobode, što ga izjeda, već to što mu se nameće tuđa sloboda, makar i sloboda njegovih ukućana, ali bez obzira tuđa. Uz to, točak života se stalno okreće i ono što se nalazi na njemu, a što je Varvara tako slikovito izrazila, vremenom biva sve pohabanije i manje obimom i sadržajem, a i vreme svođenja računa se bliži; konačni zbir je neumitan. Kad sebe oduzmemo od života da li ostaje ono što smo uradili, ili ono što nismo uradili a imali smo prilike? Isav je skoro razmišljao o sličnim stvarima, o tom oduzimanju sebe od života, kako da nestane, da se udene u marginu postojanja. Takva razmišljanja o margini postojanja neizbežno su ga dovodila do razmišljanja o preseljenju, naime, smatrao je, i to stanoviše nije izbeglo nijedno od njegovih razmišljanja, da ukoliko pođe pasivnom stazom, putem bez otpora i protivljenja, da će njegov život biti izuzet iz teskobe i umora bitisanja među drugim ljudima. To je i pokušao jedno vreme. Međutim, rezultat je bio suprotan od onoga što je očekivao. Umesto da prigrli njegov novonađeni mir, Varvara je isti ismevala, smatrajući ga ravnodušnošću prema njoj. Možda nije mogla da ga sasvim sagleda udenutog u marginu postojanja, verovatno je zbog toga pokušala da ga iz nje izvuče, što je i proizvelo permanentnu frikciju među njima. Znači, preseljenje nije uspelo, ali bez obzira, određeni aspekti Isavljevog života ostali su zauvek izmešteni tim pokušajem, zauvek udenuti u marginu života. Na primer: odlučnost da se zalaže i bori za ono u šta veruje više ne postoji; želja da se istakne bilo čime

zamenjena je svojim marginalnim ekvivalentom – željom da ostane neprimеćen, itd.

Život ne zna za čoveka, zato se to dvoje teško slažu, još ako se tome doda disparitet snaga postaje jasno, ništa manje nego bolno, da je to nestajanje, to udevanje u marginu postojanja i to preseljenje Isavljevo, ništa drugo nego priznavanje poraza usled propuštenih mogućnosti i izlaza iz njegove, Isavljeve, situacije. Situacije, uslovno rečeno, pošto je to na šta on gleda kao na fazu, nešto prolazno, u stvari njegov život, a njegov pogled na taj život je rezultat njegovog hroničnog nezadovoljstva istim.

Završava sa sečenjem noktiju i odlazi u kupatilo sa makazicama. Toza spušta novine i otvara prozor. U Varvarinoj pikslu stvorio se sprud pepela i opušaka nad kojim se nadviija plavičasti dim još jedne zapaljene cigarete. Sin stoji kraj prozora i maše rukom, rasterujući dim koji štipa za oči.

–Majka, previše pušite.-, Toza odskora persira roditeljima. –Zlato moje, kako ti brineš za majku. Dođi da te ljubim.- Isav sve čuje iz kupatila: sinovljeve korake kako idu ka majci, Varvarin poljubac u čelo, njeno –ne brini.-, i rešava da ostane iza zatvorenih vrata kako bi čuo nešto što inače nikada ne bi saznao. (Odnosi u porodici Karabas su odavno u konspirativnoj atmosferi.)

-Zašto ga trpите?- seda Toza.

-Još si ti mlad, dete.- kroz dim se vidi osmeh.

-Koliko sam razumeo... Ali, svejedno. Kako možete to da trpите? Ja bih ga ubio.

-Pa dobro. Ne treba preterivati. On nas izdržava.

-A vaš posao?

-Kiosk, ha, ne budi smešan. Ne, ne, dok je od koristi ja ga neću pustiti.- Varvara naduje obraze i ispušta rezak mlaz dima.

-A zašto on ne ode? Nemoguće da njemu sve ovo odgovara.

-A, zašto. Zato što je kukavica. Sa mnom nijedan nije ukrstio koplja a da je živ otišao.- majka gleda na vrata od kupatila i dodaje:- Zato što je beskičmenjak!-

-Ipak, znate, to je tako stresno za mene.

-Nema tu "stresno", sine. Takav je život. Videćeš i ti jednog dana.

-Opet, dok taj dan ne dođe ja bih vas molio za mir, koliko je moguće.

Varvara nežno pogleda sina, odvaja cigaretu od usta i odlaze je u pepeljaru pa kaže:

-Ne zaboravi, Tozo: očeva može biti više, ali je majka uvek jedna.

-Mama, ja jedino vas volim i razumem šta hoćete da kažete, ali mislim da bi bilo najbolje kad bi on otišao, jednostavno nestao. Ne mogu da ga gledam kako je gadan, kako sve kvari svojim prisustvom. Što je još gore, kvari moj pogled na porodicu uopšte. Ja znam da bih bio mnogo uspešniji, da vi ne biste morali da me izdržavate, verovatno bih se i osamotalio, samo da njega nema.

-Bože, dete, kako ti lepo govoriš. Sa kakvim talentom se

izražavaš. Tebi je mesto na pozornici.

-Svejedno... Uostalom, ovakav scenario kakav je naš život ne postoji. Ma, ni žanr takav ne postoji. Je l' znate, majka, kad sam bio dete ja sam verovao da mi on nije otac?

-Ni ja ponekad ne verujem da mi je on muž.

Smeju se oboje. Grohot se prolama kroz vrata kupatila iza kojih Isav sedi na poklopljenoj ve-ce šolji i broji fuge između pločica, radi, čovek, bilo šta da otkloni izglednu samoću u svom životu, i na toj keramičkoj arabeski vidi priselnak sopstvenog lica, oronulog i upalog, još tužnijeg nego što jeste usled onoga što čuje.

Isav izlazi. Do ušiju mu dopire sinovljev glas: -A točak se okreće, okreće.- Varvara prasne u još glasniji smeh, jedva videći muža od suza i dima kako stoji u gaćama i potkošulji, kaže: - Poboljšao bi sebi šanse kad bi se obukao, Isave. Mislim, imao bi više izgleda...-, ne dovrši misao od smeha.

Kroz otvoreni prozor dopire miris prženica i Isav trlja nos, uzima čašicu za rakiju, iz vitrine dohvata flašu i, sevši u fotelju, naliva sebi okrepušu. Daje telu oduška i zavali se u fotelji, otpija gutljaj, zatim drugi te sklapa usne. Oko Varvare više nema oblaka dima, može se osetiti svež vazduh, svejedno žena smrdi na duvan, naročito njena kosa smrdi i haljina takođe, čije je platno upilo dobar deo otrova. Toza ustaje i uzima pepeljaru te je prazni u đubre, vraća je majci koja mu zahvaljuje. Isavljeve usne se razdvajaju kako bi ponovo prihvatile gutljaj rekije, čašica je mala ali njemu deluje kao okean spasa. Tri tela su u svom prvobitnom stanju: sede u tišini i mirno posmatraju balet dima dok u estetskim pregibanjima i izvijanju i dalje napušta prostoriju. Na prašnjavoj polici urna sa ovozemaljskim ostacima Varvarinog oca bleska bakrenim sjajem kroz otvoreni prostor stana, u

njoj pepeo mirisa mokrog psa tamnuje i samuje nad životima ovih nepomirenih duša. Šustikla na stolu poprima obriše žutog nalik na bolesnika u karantinu, sve mami ženu da zapali još jednu cigaretu, i pramičak dima se ponovo gubi u njenoj kosi. Isav se trudi da ne gleda. Nosivost njegove duše je odavno prekoračena tako da počinje da oseća teret. Trudi se da ne govori, a čašica je dve trećine prazna. Razmišlja da opet nalije okrepušu ali odustaje usled sagledavanja reperkusija koje bi takav potez eventualno nosio sa sobom. Isav gleda u urnu i pita se koliko u stvari ima mrtvaca u ovoj kući; da li sebe da broji među njih. Opet mu naviru ranija razmišljanja i on se zanosi do granice na kojoj sebe zamišlja kao šaku pepela i u tome nalazi utehu. Spušta ispijenu čašicu na sto i dohvata novine koje sin više ne čita. Ispred njega se širi papirnati paravan, zaklanjajući ga od ostalih; više ih ne vidi, može samo da čuje pucketanje kroz sagorevanje ženine krdže. Tavanica je oslikana putanjom sunca, bezopasnom i belom. Isav oseća zrake na vratu i potiljku, toplota mu se odaje milostima sunca i on zakoluta glavom.

Majušni, sivi miš, veličine i dlan mi je previše, projuruje otvorenim prostorom između stola i polica i zaustavlja se kod praga kuhinje. Varvara ne veruje svojim očima pa se osvrće pošto vidi da miša niko osim nje nije primetio. Suočivši se sa konačnošću tekvog saznanja, hirovito vine ruke u vazduh, bacajući krdžu na tepih, skvrči se na fotelji te se pridigne i počne uzbuđivati ukućane vriskanjem –miš, miš!-. Toza se trgne, Isav blazirano spusti novine, iznoseći svoje mišljenje da joj se miš pričinio. Varvara oponira, a Toza se daje u potragu za glodarom, zapitkujući majku kako živinče izgleda, koje je boje i veličine. Podiže fotelju, gleda ispod troseda i vitrine sa pićima, ali miša ni od brka. Cigareta na tepihu razgori rupu. Primetivši dim i crni kraterčić, Isav skače iz sedećeg položaja, nazuva papuče i pogazi više nego

jednom žar. Posle uspešne protivpožarne operacije žena mu izdaje nalog da i on traži miša. –Miš ti u glavi, Varvara.-, kaže muž, ali suprotno svojoj nameri, i pre nego što je stigao da se osvrne, našao se u čučnju ispred polica, gledajući da uhvati trag majušnom, dlakavom, diverzivnom faktoru. Varvara svima deli zadatke: Toza ima da traži u svojoj sobi, ona će biti zadužena za bračnu spavaću sobu, a Isavu ostavlja da se pobrine za dnevni boravak. Porodica se razleće na tri strane i stan živne dovikivanjem i savetima. Ne pamti se kad su poslednji put tako složno funkcionisali. Pred licem uljeza oformio se ujedinjeni front, i taj karabasovski nukleus društva ponovo postaje složan i celovit jer sada imaju zajedničkog neprijatelja. Mada Isav ne veruje u postojanje bilo kakvog miša u njihovom stanu, i u tom smislu smatra da se Varvari sve pričinilo usled halucinacije proistekle iz trovanja nikotinom, on uživa u retkom miru u kojem ne samo da zbilja želi da nađe napast, već priželjkuje najezdu pacova. On vadi knjige sa najdonje police i zagleda u njeno dno. Dohvata enciklopediju Leksikografskog zavoda FNRJ, Zagreb, tom prvi A-Cast i primećuje da je izgrižen i pojedan donji deo listova od Aahena do Argentine. Uveren u prisustvo gamadi, sa zebnjom nastavlja da premeće knjige.

Između šporeta i sudopere, u uskom procepu prostora svetluca par staklastih očiju i vrluda vlažna njuškica na izdignutoj mišijoj glavi. Promaljaju se brkovi, vide se uši tanke kao flis papir, a u njegovim čulima stvara se prikaz pognutog Isava oko koga se izdižu kule knjiga i izmaglica prašine. Izlazi celim telom, vukući nabrekli stomak po pločicama i dohvata usahlu, tvrdu mrvu hleba pa se vraća u skrovište. Gricka i krcka hleb da bi prestao kad se majka i sin vrate, nervozno, u strepnji i strahu podižući glavu i pritežući mrvu k svojim grudima. Čuje glasove dok se dogovaraju, pogotovo Varvaru koja diže slušalicu telefona i okreće broj firme za

deratizaciju, njoj izdiktiran od strane Toze koji prelistava Žute strane. Ništa mu nije jasno ali njegovo srce pokušava da shvati, i sve što on oseća je strah, zanemarljiv, mali, mišiji strah. Ustručava se da izađe i pobegne jer ne zna kuda bi prošao a da ga ne vide. Dlaka na leđima mu se naježila tako da počinje da se okreće u krug zaboravivši na jelo. Pribija se uza zid u mraku koji narušava samo srebrno pletenje pauka, iznad njegove glave čuje se kapanje slavine i to odjekuje u stravičnoj rezonansi. Ne pušta ni glasa, ne sme, njegova strepnja se ovaplotila u tišini koja zaposeda porodicu ponovo na okupu oko stola sa požutelom šustiklom. Isav dohvata napuštene novine i iza olovne barijere, tu gde ga niko ne vidi, pomišlja: "Kad bih ga uhvatio ništa mu našao ne bih učinio."

DOKONI SIN

Začet Karabas-Bunovan (jer to je nekadašnje Varvarino devojačko prezime), a rođen samo i isključivo Karabas, prihvaćen, pak, na ovaj svet kao Toza, Isavljev sin se razvijao nekako izvan ustaljenih okvira muškog deteta, što je radovalo Varvaru koja na svog jedinca oduvek gleda kao na prijateljicu, i na jedinu pametnu stvar koju je njen muž ikada uradio.

Kao dete veoma povučen i uvek uz majku, detinjem, mladom i sada, evo, zreloom Tozi uvek se ugađalo, a kada bi se Isav usprotivio ženinim preterivanjima kada je sin u pitanju, uvek bi se suočio sa Varvarinom voljom, i bivao primoran da, putem svoje popustljivosti, odstupi sa branika opozicije držanju deteta pod staklenim zvonom, tako da je disciplina izostala iz života detinjeg, mladog i sada zrelog Toze Karabasa.

Uvek je pripadao proseku i tokom svog razvoja gubio se u stvarima koje su njegovi vršnjaci savladavali s lakoćom. Stidljive prirode, u detinjstvu se krio od devojčica, a sama

stidljivost se u njemu vremenom pretvorila u ubedenje da ga niko nije dostojan, da ga niko ne razume, da, uostalom, i ne mogu da ga razumeju pošto je on unikat svoje vrste kako ga je od malih nogu uveravala majka.

Jedva je završio gimnaziju i upisao se na Višu poslovnu školu. Što se njega tiče, nikada nije gajio ambicije kada je njegovo mesto pod suncem u pitanju što ga je koštalo – mada on to ne bi priznao – dragocenih iskustava mladosti. U svemu se držao po strani, ustručavajući se svakog kontakta, ma čak i nagoveštaja prijateljstava za koja je bilo više nego dovoljno prilika.

Kao što i priliči mediokritetu, višu školu je završio ni loše ni dobro, " 'Ajde, prošlo je." kako je rekao njegov otac. Otada pa do danas ne radi ništa, ne bavi se ničim, sažetije, nasukao se na obalu lenjosti i baškari se na suncu večnog leta. To i takvo stanje naučio je vremenom da održava stajući u svemu na majčinu stranu (ako je u ičemu imao talenta to je bio smisao da oceni situaciju i odnos snaga u porodici), budući da je nju video kao dominantnu figuru ne samo u svom životu nego i u životu svoga oca.

Čeka se deratizator. Nesvestan miša skrivenog u procepu, Toza toči čašu vode koju ispija do dna. Otac čita novine, žena ga gleda s gađenjem dok se s njenog tela otima vonj duvana. Toza zna šta je čitao, zna da otac čita isto to, tema dana je regionalizacija Srbije. Čak ni lenjom sinu ne promiče paralela između tog nacionalnog pitanja i situacije u njegovoj porodici, tačnije, njegove situacije u porodici. Ne štedi truda i strateški se pozicionira iza majke tako da ih otac vidi oboje dok razgovara s njim, zna da sam ne predstavlja vrlog protivnika, zato i stoji iza majke, ispod svog staklenog zvo-
na. No Isav ništa od toga ne primećuje i nije siguran da li je ono što čita gorko samo po sebi, ili je to ukus okrepuše što mu udara u nepca. –Da li ste čitali o skupštinskoj raspravi

o regionalizaciji, tata?-, Isav spušta novine i bledo pogleda u figuru koja se u dimu nadvija iza njegove žene. Pitanje ga iznenađuje, on misli da se nešto drugo sprema –Molim?-, diže levu obrvu a desnu spušta škiljeći u ono što naslućuje da je njegov sin. –Da li vi uopšte i znate šta čitate?- kao pita Toza i stavlja ruku na majčino rame koje je mirno, ničim uznemireno. – A-a, da, rasprava. Naravno, pročitao sam.-, Isav je ponovo svestan svoje situacije pošto je i dalje u donjem vešu; svaku neprijatnost otklanja time što ponovo diže novine pred oči i zaklanja se od napada za koji sumnja da mu sleduje. –Ja lično mislim da to ne vodi ničemu. A vi, majka?-, za sada očeva odbrana uspeva, međutim: -Ne znam ti ja ništa, Tozo. Pitaj oca.-, Isav počinje u sebi da priziva miša, vabi ga milim rečima, ali sve što čuje je sinovljev glas: -Pa?-, neumoljivo se razleže sa oblačne visine. –Svaka rasprava je vredna sama po sebi. A pretpostavljam da je skupštinska rasprava, samim tim, najvrednija od svih. Još ako imamo u vidu temu rasprave... Mislim da će ishod biti povoljan po društvo. Uostalom, krajnje je vreme da se država decentralizuje.- -Kakva ste budala, isto biste mislili i da ste pametniji. Drugaćiji odgovor od vas nisam ni očekivao. A vi, mama?-, Varvara otpuhne gusti mlaz dima pravo ka Isavu koji sve vreme gleda u novine što mu leže na krilu i potapše sina po nadlanici šake koja i dalje drži njeno rame. Toza oseća pobeđu, nakašlje se i nastavlja: -Regionalizacija je decentralizacija, a decentralizacija je dezintegracija. To biste trebali da znate, tata. Ne mari, nisu novine za svakoga, pa nije ni tako značajna rasprava namenjena prosečnoj pameti. Srbija cela do najmanjeg sela!-, proklamuje Toza, i do zvonjave na vratima Isav zaboravlja da ga je sin nazvao budalom, vraća novine u stalak i, landarajući spređa i pozadi, odlazi da se obuče.

Na vratima koja otvara Varvara stoji čovek u žutom fos-

forescentnom kombinezonu sa gas- maskom preko lica, on nastupa bez dobar dan: –Rekli ste miševi?-, Varvara žmirka ko jagnješce

–Zapravo, samo jedan miš.-, čovek je zatečen i proverava broj stana, skida masku pa nastavlja – Jedan? A najezda, a infestacija? Kako sad samo jedan miš?- -Eto, mišić.- Muskulativna figura u radnom odelu ulazi u stan, dim ga odmah štipa za oči i on kao stidljivo kašljuca. Varvara se doseća i dohvata knjigu –Evo, pogledajte, ceo prvi tom.-, pokazuje ona enciklopediju. Čovek pogleda u Tozu koji progovara: –Bilo bi bolje da počnete od dnevnog boravka. Zar ne, mama?-, Varvara je saglasna sa sinom i posetilac se sagiba, spuštajući kanister sa sprejom na pod pored torbe u koju stavlja gas-masku, podešava prskalicu i počinje da zaprašuje tamo gde se sreću zidovi i parket, oko lajsni. –Kad ste zadnji put prskali.-, pita glasom napregnutim usled truda saginjanja, -Oh, ni ne pamtim.-, kaže Varvara, -To vam ne valja. Deset godina otkako se bavim ovim poslom uvek savetujem klijentima da prskaju dva puta godišnje. Gamad je ćudljiva sorta, uvek ih ima. Moram vam priznati da mi je drago što je kod vas miš, a ne, recimo, da imate bubašvabe. Sisar je ipak nešto opipljivo, znate, pušta krv, a insekti, ma to zgaziš, krcne i gotovo. Ali da su lukavi, to jesu. Nikad ne možeš da proceniš gde se kriju, a opet, znaš da su ti u kući. Nemojte se brinuti za otrov koji koristim, nije štetan po ljude, osim ako ga direktno ne unesu u organizam. Da li ste znali da reč deratizacija potiče od francuske reči deratisation od rat, pacov, a znači sistematsko tamanjenje pacova i miševa? Vršiti se otrovima za glodare, raticidima ili otrovnim plinovima. Deratizacija se u poslednje vreme sprovodi u velikim gradovima po podrumima, po skladištima, kanalima i lukama. Internacionalna sanitarna konvencija propisuje povremenu deratizaciju radi sprečavanja kuge. Da, da, kuge, nego šta.

Ali ne možemo a da se ne divimo maloj stokici, kako samo uvek prežive. Tamani, trebi, jok, uvek ih ima. Ponekad mi ih je žao, ali ne žao kao na primer gubitak voljene osobe, nego slično žali koju osetite kad prođe proleće, eto, tako nekako. Pokažite mi ostale sobe. Ovde je gotovo.-

Isav sreće deratizatora u prolazu dok ovaj namerava u Tozinu sobu. Toza ga uvodi, a čovek, podstaknut susretom sa Isavom, govori: -Ima ljudi koji su slični miševima.- Sinu nije teško da shvati da se primedba odnosi na njegovog oca koji čuje komentar i zaista se oseća kao miš, tim pre što vidi ženu u susednoj sobi kako stoji pred ogledalom sa jednom rukom na boku, a drugom namešta frizuru, i sve što može da misli jeste "murina, murina".

-Pričljiv neki čovek.-, reči upućene ženi su više provera njenog stanja nego iskrena želja za razgovorom. -Uvek sam volela muškarce koji imaju šta da kažu.-, govori Varvara, gladeći se po donjem delu stomaka. -Jesi li pitala za cenu?-, muž je vraća na zemlju, to zna po njenom izrazu i mrkom čelu koje mu okreće. -Nisam. Ne želim da pitam za cenu. Cena me ne interesuje. Prekini da mi kvariš raspoloženje. Vidiš da imamo gosta. Mm!- Isav se povlači, diže ruke, vidi, čovek, da sa njom ne vredi razgovarati, a i zna zašto. Želi da joj kaže dosta toga, mogao bi da počne od njenih godina, pa, zašto da ne, i od njenog izgleda koji je daleko od toga da laska lepšem polu. Svejedno, ona stoji pred ogledalom, primiče dlan ustima i dahće u njega, zatim miriše dah i mršti se -Previše pušim. Ti se ne bi setio da mi skreneš pažnju na to. Zato ja imam Tozu. Ti se nikad ne bi setio.-, izjada se žena pred ogledalom i okomito se okreće ka mužu -Zašto ćutiš? Tebi se obraćam.-, u Isavu se napne jedna mala, tanka struna i svojim vibracijama prihvata njene reči, pritisak raste, raste i frekvencija a struna puca i opali čoveka: -Ja nisam više ovde, murino. Mene više ovde nema. Čovek koji stoji

pred tobom je samo odbačeni oblik jedinke koja je sada negde drugde, daleko odavde. I tamo je mir, murino, mir, ali ne tvoj mir već moj, samo moj. Mir je zato što tebe tamo nema, i da se kojim čudom preobратиš u Jelenu ne bih se vratio. Ti si moja najveća greška i nećeš me pobediti, pobednik ću biti ja, za to ti dobar stojim. Toliko si mi daleka i strana da se više ni sopstvenog života ne sećam, ne pamtim kad sam zadnji put bio u ravnici, da ravnici, s tobom su uvek neka brda i krševi, nema čovek oduška. I drago mi je što je došao ovaj čovek da mogu da se smejem sceni koja ti i jesi, ti si samo scena, nevesto izrađena, amaterski izvedena scena. Najviše bih voleo da se ti tom čoveku obisneš o vrat, da ga zajašeš, je l' znaš šta bi ti on rekao, kako bi reagovao? Rekao bi ti: "Gospođo, budimo realni." Ali ti to ne znaš, ti ne želiš da čuješ. Murino, murinom si rođena, murina si odrastala, murina ćeš i umreti.-, našao se stiskajući naslon Varvarine fotelje, zglavci mu beli od snage besa, a pogled odlučan na ženinoj strani sobe.

–Kako si plahovit. Više ti priliči da ćutiš. Pst, ide čovek, ponašaj se kako dolikuje.-, pogladi frizuru još jednom, hitro se okreće ka ogledalu i zauzima jednu od svojih najboljih poza, bar ona tako misli.

Radnik i Toza izlaze iz zaprašene supružničke spavaće sobe, izlaze u razgovoru. Čovek staje kod ulaznih vrata –Hiljadu.-, ispostavlja on ceh domaćici. –Isave, plati čoveku.-, kaže Varvara i potpisuje papir koji joj deratizator tura u ruke. Isav se laća novčanika, vadi banknotu denominacije naznačene na računuu, žena otvara vrata i, naslonivši se na njih, miluje ih uzduž – Kad mislite da treba ponovo da vas zovemo?-, čovek nakrivi kukove i istupi jednom nogom –Za šest meseci biće dovoljno. Ne zaboravite da ne treba prati mesta koja su poprskana jedno vreme. Do viđenja.- Nestade ga iza zatvorenih vrata koja Varvara zaključava sa uzdahom, a kao da je taj uzdah otet od Isava.